
Maj 2019

Policy Brief

NORDISKT SKOGSBRUK I EN FRAMTID PRÄGLAD AV EXTREMVÄDER

Extremväder med omfattande skogsbränder som följd ställer högre krav på nordiskt samarbete och erfarenhetsutbyte.

De nordiska länderna upplever regelbundet skogs- och naturbränder. Dessa bränder kan medföra allvarliga konsekvenser, både i ekonomiska termer och i form av lidande för människor och djur. Sommaren 2018 var dock extraordinär på många sätt. Det varma och torra vädret medförde fler och mer omfattande bränder än normalt. Situationen krävde akuta åtgärder mer omfattande än vad de enskilda länderna kunde hantera själva och samarbete över nationsgränserna genomfördes. För att hantera denna typ av mer extrema skogsbränder framgent är det viktigt att vidareutveckla erfarenhetsutbytet och samarbetena mellan de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet för fiske och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS) beslutade i september 2018 att

inrätta en arbetsgrupp för att undersöka de utmaningar skogsbruket står inför i en framtid med mer extrema väderförhållanden. I gruppen ingår representanter från Finland, Norge, Island, Danmark och Sverige. Gruppen leds av Sverige, men sekretariatet för Samnordisk Skogsforskning (SNS) och Nordiska ministerrådet har bistått i det operativa arbetet.

Arbetsgruppen har i rapporten ***Nordiskt skogsbruk i en framtid präglad av extremväder*** systematiserat de nordiska ländernas erfarenheter från bränderna 2018 och föreslagit konkreta nordiska samarbetsområden som kan bidra till ett mer motståndskraftigt nordiskt skogsbruk. Denna policy brief baseras på rapporten och lyfter fram de förslag till samarbetsområden som tagits fram under arbetsgruppens ledning.

Förslag till nordiska samarbetsområden

- ❖ Så undviker vi skogsbränder – informera mera
 - ❖ Snabbare insatser - upptäck och släck bränder tidigt
 - ❖ Höj räddningstjänstens kunskap om skogen
 - ❖ Hela skogssektorn har ett ansvar
 - ❖ Långsiktiga skogsvårdsinsatser avgörande
-

Förväntade klimatförändringar och dess effekt på skogen

Vädret i Norden bedöms bli mer extremt och ojämnt i framtiden. Enligt IPCC kommer den genomsnittliga årstemperaturen i Norden att stiga och i de södra delarna kan extremhetta bli vanligare. Nederbörden bedöms totalt sett öka, men vara koncentrerad till vissa perioder och regioner.

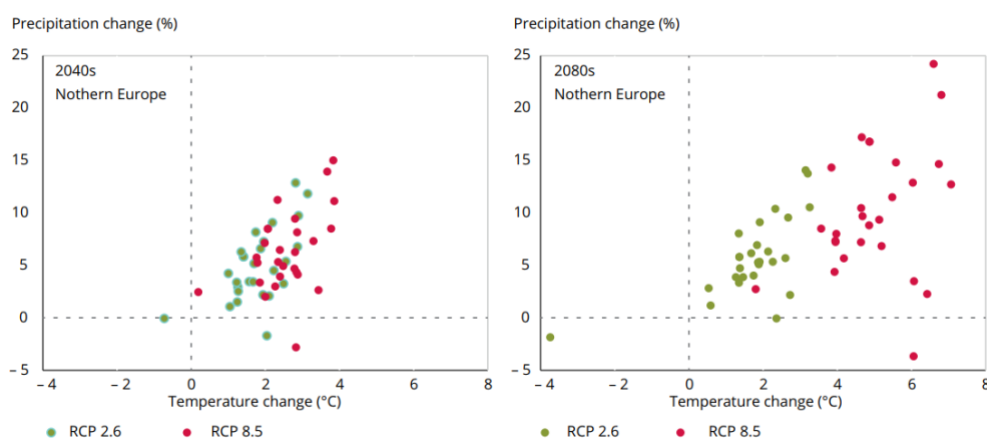
Högre temperaturer ökar avdunstningen och

höjer risken för skogsbränder. Samtidigt bedöms även nederbörden öka, vilket borde sänka risken, men eftersom att nederbörden inte förväntas vara jämnt utspridd över året kan perioder av torka uppstå, vilket ökar risken för skogsbränder.

Mildare klimat och ökad nederbörd kan även leda till högre produktivitet och därmed inlagring av biomassa i skogarna, vilket i sin tur kan påverka omfattningen av de bränder som uppstår.

Förväntad förändring av genomsnittlig årstemperatur och -nederbörd

Enligt IPCC står norra Europa inför en temperatur- och nederbördshöjning. För att projicera påverkan av klimatförändringarna använder IPCC olika scenarier, dessa baseras på nettoinstrålning av solenergi. I figurerna nedan återges två av IPCC:s RCP-scenarier (Representative Concentration Pathways). Den med minst förändring i nettoinstrålning, RCP 2.6 (gröna punkter) motsvarar en nettoinstrålning på 2,6 W/m², och den mest störst förändring, RCP 8.5 (röda punkter). Den vänstra figuren avser en projektion för år 2040 och den högra 2080, punkterna representerar utfallet från olika klimatmodeller.

2018-års skogsbränder och dess effekt på skogsbruket

Det brann på många platser i Norden under 2018 och flera bränder var betydligt större än normalt. Sverige, Finland och Norge var de länder som drabbades hårdast.

I Sverige påverkades runt 23 000 hektar skog av bränderna, vilket är den största ytan sedan statistik började sammanställas (i mitten av 1990-talet). Brandrisken var extrem i nästan hela Sverige, men fyra större bränder stod för runt 40 % av den brända skogsmarken. I Norge registrerades nästan dubbelt så många bränder som genomsnittet för de senaste fem åren, men bara 250 hektar skog eldhärjades. Även Finland drabbades av fler bränder i skog än genomsnittet under de senaste fem åren och runt 1 200 hektar skog brann.

I Norge uppskattas värdet för skadad skog till följd av skogsbränderna till 4 mn NOK och i Sverige till 900 mn SEK. I Finland pågår nationella sammanställningar.

Det är dock flera faktorer som bidrar till kostnadsbilden. I Sverige uppges till exempel att åtgärder från skogsnäringen kan ha lett till att skog till ett värde av 500 mn SEK skonats från bränder. Den totala kostnaden för skogsbrukets brandberedskap uppskattas också till ca 500 mn SEK.

Torka påverkar skogsbruket på fler sätt än genom värdeförlust på grund av brand. De negativa effekterna inkluderar bland annat torka som en stressfaktor vilken minskar trädens tillväxt, ökade problem med skadedjur, samt en minskad motståndskraft mot bränder. De positiva effekterna inkluderar till exempel höjda naturvärden.

Lärdomar och förslag till nordiska samarbetsområden

❖ Så undviker vi skogsbränder – informera mera

Insikten att det är viktigt att minska risken för att bränder uppstår är inte ny, men den blir än mer viktigt i en framtid med mer extremväder, längre brandsäsonger, och fler stormar och översvämningar. Samtliga nordiska länder arbetar aktivt med en rad insatser för att minska risken att skogsbränder uppstår.

FÖRSLAG: att de nordiska länderna tar del av varandras erfarenheter och instruktions- och informationsmaterial i förhållande till åtgärder för att minska risken för skogsbrand.

❖ Snabbare insatser - upptäck och släck bränder tidigt

Det är viktigt att kunna upptäcka bränder tidigt och att snabbt påbörja släckningsinsatsen. Ett fullt resurspådrag i en tidig fas i områden med stor skadepotential minskar risken för att branden växer sig utom kontroll. Många lyfter även vikten av samverkan mellan räddningstjänst, civilförsvaret och skogsägare i ett initialt skede och att samarbetet mellan de aktörer som arbetar för att släcka branden ska fungera så effektivt som möjligt.

FÖRSLAG: att erfarenhetsutbyte och eventuellt samarbete kring kontroll och identifiering av bränder genomförs. Vidare föreslås erfarenhetsutbyte och eventuellt samarbete kring utbildning för berörda parter avseende möjlighet att upptäcka bränder, kunskap att bedöma risken en brand utgör, samt kunskap att släcka branden alternativt tillkalla rätt resurser. Arbetet föreslås inledas med en förstudie med syfte att lämna förslag till hur ett huvudprojekt kan utformas.

❖ Hög räddningstjänstens kunskap om skogen

Samtliga nordiska länder tillhandahåller utbildningar i skogsbrand för räddningspersonal. Framför allt Sverige och Norge, som också är de länder som drabbats hårdast av skogsbränderna, lyfter dock fram behov både av utökad utbildning, och fler och utökade övningar för att på ett mer effektivt sätt hantera kommande skogsbränder.

FÖRSLAG: utökad skogsbrandsutbildning för räddningstjänsten, både på operationell och ledningsnivå, samt fler och utökade övningar på nordisk nivå. Arbetet föreslås inledas med en förstudie med syfte att lämna förslag till hur ett huvudprojekt kan utformas.

❖ Hela skogssektorn har ett ansvar

Frivilligorganisationer, försvaret och skogsbrukare har otillräcklig utbildning i hantering av skogsbränder. Förbund för dessa aktörer efterfrågar nu säkerhets- och riskutbildningar för brandpersonalen som sätts in vid skogsbränder och betonar vikten av gemensamma övningar. Vidare efterfrågar markägare och skogsnäringen utbildning och träning i skogsbrandssläckning och det finns behov av säkerhetsutbildningar för alla som behöver ha tillträde till de branddrabbade markerna i samband med efterbevakning och vid uppröjning av skadad skog.

FÖRSLAG: utökad skogsbrandsutbildning för frivilligorganisationer, försvaret, markägare och skogsbrukare. Arbetet föreslås inledas med en förstudie med syfte att lämna förslag till hur ett huvudprojekt kan utformas.

❖ Långsiktiga skogsvårdsinsatser avgörande

Långsiktigt skogsvårdsarbete och ökad kunskap om skogsvård som brand-förebyggande insats utgör en avgörande del i arbetet med att begränsa framtida

skogsbränder och dess effekter. Kunskapen behöver ökas om hur skogen bör planeras och skötas för att på sikt minska dels risken för bränder, dels effekterna av bränder. Vidare behöver målkonflikter i gränslandet produktionsökonomi, biodiversitet, landskapsplanering och brandrisk hanteras.

Långsiktiga skogsvårdsinsatser är viktiga för att begränsa alla typer av bränder, men avgörande vid så kallade megabränder då dessa inte kan släckas av mänsklig kraft. Klimatförändringarna bedöms bidra till förekomsten av megabränder, och samtidigt kan dessa bränder i sig bidra till den globala uppvärmningen. I en framtid med mer extremväder i Norden är det möjligt att megabränder kan komma att inträffa även här och därför behöver kunskapen om denna typ av bränder öka och förebyggande insatser genomföras.

Kunskapen om hur olika skogsskötselmetoder påverkar brandrisken skiljer sig mellan de nordiska länderna, vilket innebär en möjlighet för ett stärkt kunskapsutbyte på både bransch- och myndighetsnivå.

FÖRSLAG: kunskapsutbyte inom Norden för ökad förståelse kring långsiktiga skogsvårdsinsatserns möjligheter att förebygga och minimera effekterna av skogsbränder, samt diskussioner om hur gemensamma nordiska forskningsinsatser kring långsiktiga skogsvårdsfrågor i relation till extremväder och bränder kan utformas.

Under arbetsgruppens ledning har det även framkommit en rad förslag till nordiska samarbetsområden vilka bedöms ligga inom ramen för räddningstjänstens område:

Förslag inom ramen för räddningstjänstens arbete

- **Gemensamma analyser och utvärderingar från skogsbränderna 2018.**
- **Gemensam terminologi och materialstandard.**
- **Bättre samarbete när det händer:**
 - ökad kunskap om organisationsstrukturer, rutiner och regelverk
 - en tydlig prioriteringsordning vid situationer där skogsbränder förekommer i flera nordiska länder samtidigt
 - ökad kunskap om ländernas ledningsstruktur och de olika resursstyrkornas förmågor
 - en gemensam nordisk räddningsledarutbildning samt gemensamma övningar och utbildningar i ländernas system för samhällsskydd och beredskap
 - gemensam beredskapsplanering i gränsregioner
 - ett nordiskt projekt för att involvera flera sektorer, så som räddningstjänst, skogsbruk, vård och miljö
 - att skapa ett enhetligt ledningssystem med syfte att öka samverkansförmågan när olika brandledning ska samarbeta.
 - en genomgång av existerande avtal mellan de nordiska länderna gällande skogsbrandsbekämpning, och en analys av hur internationella skogsbrandsinsatser kan effektiviseras inom ramen för befintliga avtal samt hur dessa avtal eventuellt kan utvecklas.